

Козенко Аліна Олександрівна,

к.е.н., доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування, Київський кооперативний інститут бізнесу і права, м. Київ, Україна

Дрогобецький Іван Іванович,

аспірант кафедри менеджменту, публічного управління та персоналу, Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль, Україна

Data about the authors**Mykhailo Shkilniak,**

Dr.Sc.(Economics), Professor, Head of the Department of Management, Public Administration and Personnel West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

Ihor Kuksa,

Dr. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Economic Cybernetics and System Analysis Department, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine

Alina Kozenko,

PhD (Economics), Associate Professor of Department of Finance, Banking and Insurance, Kyiv Cooperative Institute of Business and Law, Kyiv, Ukraine

Ivan Drohobetskyi,

Postgraduate Student of the Department of Management, Public Administration and Personnel, West Ukrainian National University, Ternopil, Ukraine

УДК 336.722.8:330.52

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7113009>

КУКСА І.М., РОДЧЕНКО С.С.,
ЛЕЛЮК Н.Є., БАБІЙ Л.І.

Управлінські механізми фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів

Актуальність теми дослідження. Дослідження питання управлінських механізмів фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів обумовлюється відсутністю єдиного підходу до реалізації алгоритму даного процесу.

Постановка проблеми. Науковий підхід до визначення сутності фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу включає: ринковий горизонт; фінансовий горизонт; виробничий горизонт; біржовий горизонт, що в умовах сучасних безпекових викликів обумовлює актуальність теми дослідження.

Постановка мети і завдань дослідження – дослідити управлінські механізми фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів.

Метод або методологія дослідження. В статті використано наступні методи: графічний, монографічний, історичний, аналізу і синтезу, систематизації.

Презентація основного матеріалу (результати дослідження). Доведено, що сутність управлінського механізму фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу визначають та розкривають його риси: стратегічний характер забезпечення; причинно–наслідковий зв'язок з особливостями розвитку внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства; динамічний розвиток та змінний характер; зростання вартості капіталу підприємства; комплексність забезпечення.

Галузь застосування результатів. Результати дослідження можуть бути використані в практичній діяльності сучасних підприємств, організацій, установ для вдосконалення управлінських механізмів фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу.

Висновки за статтею. Враховуючи особливості управлінських механізмів фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів, пропонуємо прийняти трактування капіталізації підприємства в наступній редакції: капіталізація підприємства – це процес збільшення (перевищення розміру) капіталу підприємства, наслідком якого є збільшення ринкової оцінки його вартості.

Ключові слова: управлінські механізми, фінансово–облікова система, капіталізація, інноваційний бізнес, безпекові виклики.

Management mechanisms of the financial and accounting system of capitalization of innovative business in the conditions of modern security challenges

Relevance of the research topic. *The study of the issue of management mechanisms of the financial and accounting system of capitalization of innovative business in the conditions of modern security challenges is determined by the lack of a unified approach to the implementation of the algorithm of this process.*

Formulation of the problem. *A scientific approach to determining the essence of the financial and accounting system of capitalization of innovative business includes: market horizon; financial horizon; production horizon; exchange horizon, which in the conditions of modern security challenges determines the relevance of the research topic.*

Setting the purpose and objectives of the study – *to investigate the management mechanisms of the financial and accounting system of capitalization of innovative business in the conditions of modern security challenges.*

Research method or methodology. *The following methods are used in the article: graphic, monographic, historical, analysis and synthesis.*

Presentation of the main material (research results). *It is proved that the essence of the management mechanism of the financial and accounting system of capitalization of innovative business is determined and revealed by its features: the strategic nature of provision; cause-and-effect relationship with the peculiarities of the development of the internal and external environment of the enterprise; dynamic development and changing nature; growth in the cost of the enterprise's capital; comprehensiveness of provision.*

Field of application of results. *The results of the research can be used in the practical activities of modern enterprises, organizations, institutions to improve the management mechanisms of the financial and accounting system of capitalization of innovative business.*

Conclusions on the article. *Taking into account the peculiarities of the management mechanisms of the financial and accounting system of the capitalization of innovative business in the conditions of modern security challenges, we propose to accept the interpretation of the capitalization of the enterprise in the following version: the capitalization of the enterprise is a process of increasing (exceeding the size) of the capital of the enterprise, the consequence of which is an increase in the market assessment of its value.*

Keywords: *management mechanisms, financial and accounting system, capitalization, innovative business, security challenges.*

Постановка проблеми у загальному вигляді та її зв'язок із важливими науковими чи практичними завданнями. Науковий підхід до визначення сутності фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу включає: ринковий горизонт дослідження передбачає аналіз курсу акцій підприємства або оцінки вартості активів підприємства та визначення тенденцій змін цих показників з метою прогнозування їх перспективних значень; фінансовий горизонт дослідження передбачає встановлення бажаних цільових значень курсу акцій підприємства або вартості його активів та визначення методів акумуляції капіталу підприємства для досяг-

нення встановлених орієнтирів; виробничий горизонт дослідження передбачає оптимізацію процесу основного виробництва підприємства з метою розширення обсягів виробництва сучасної конкурентоспроможної продукції на базі використання сучасної техніки та технологій та, як наслідок, зростання вартості активів підприємства; біржовий горизонт дослідження передбачає вибір варіанта публічного розміщення акцій підприємства та/або придбання майнових прав інших підприємств з метою створення вертикально інтегрованих структур, що в умовах сучасних безпекових викликів обумовлює актуальність теми дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми. Сутність управлінського механізму фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу визначають та розкривають його риси (визначальні характеристики):

1. Стратегічний характер забезпечення відображається в тому, що орієнтація підприємства на майбутнє зростання (а через це і реалізація стратегії зростання) передбачає планування зростання власної капіталізації.

2. Причинно–наслідковий зв'язок з особливостями розвитку внутрішнього і зовнішнього середовища підприємства проявляється в тому, що забезпечення капіталізації підприємства підлягає прямому впливу зовнішніх умов його господарювання і, у свою чергу, зростання капіталізації підприємства може спричинити перерозподіл ринкової вагомості суб'єктів інноваційного бізнесу, то є причиною змін у зовнішньому середовищі, в тому числі і безпекового характеру. При цьому зростання капіталізації підприємства відбувається на основі повної реалізації внутрішніх можливостей підприємства, яке також доводить одночасний вплив внутрішнього та зовнішнього середовища підприємства у забезпеченні позитивної тенденції його капіталізації. Невідповідність фінансово–господарських параметрів підприємства параметрам довкілля викликає виникнення кризи підприємства.

3. Динамічний розвиток та змінний характер розкривається через зміну в часі величини капіталізації та шляхів та методів її забезпечення. Слід зазначити, що у вирішенні проблеми забезпечення капіталізації підприємства виникає необхідність постійного контролю над рівнем віддачі вкладених ресурсів в аспекті створення позитивної величини капіталізації. Іншими словами, рівень витрат ресурсів має бути адекватним досягнутому та запланованому рівню капіталізації підприємства.

4. Зростання вартості капіталу підприємства, оскільки будь–яке підприємство орієнтує власну діяльність на реалізацію стратегії зростання, тому перспективними результатами діяльності вважається саме зростання вартості капіталу підприємства і, ланцюгове зростання вартості власне підприємства та його капіталізації.

5. Комплексність забезпечення передбачає вдале поєднання сучасного корпоративного

управління, ринково орієнтованого виробництва, ресурсів (виробничих, фінансових, безпекових, людських та інформаційних) високої якості та оптимального складу, що сприятиме досягненню синергичного ефекту у вирішенні проблеми зростання капіталізації підприємства [1–11], що в умовах сучасних безпекових викликів потребує подальшого дослідження.

Формулювання цілей статті (постановка завдання) – дослідити управлінські механізми фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. Актуальні рішення із заощадження й використання ресурсів приймаються суб'єктами управлінського механізму фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу, яких в цілому можна поділити на групи:

1) прямі інвестори – власники, акціонери, інвестори, що придбали акції/інші цінні папери підприємств при їх розміщенні; кошти від цих операцій спрямовуватимуться на збільшення власних активів/капіталів підприємства–емітента;

2) портфельні інвестори – учасники вторинного ринку цінних паперів, що здійснюють купівлю–продаж цінних паперів по ціні, яка не збігається із номінальною вартістю, тобто із реальною вартістю майна підприємства. Збільшення активів, власного капіталу підприємства–емітента не відбувається (див. таблицю).

Для суб'єкта капіталізації інноваційного бізнесу першої групи відповідні прямі інвестиції пов'язані із внутрішньою капіталізацією, другої групи – відбувається капіталізація фінансових доходів шляхом створення портфеля інвестицій.

До внутрішньої капіталізації суб'єктів інноваційного бізнесу можна віднести зворотню капіталізацію: прибутку (реінвестування); чистого грошового потоку від інвестицій (повторне інвестування); депозитного відсотка (приріст депозитного вкладу в сумі відсотків); дивідендів (здійснення дивідендних виплат у формі акцій).

Від зворотного пряма капіталізація відрізняється об'єктом (зазвичай активи, які нарощуються за кількістю із метою отримання додаткової вартості в майбутньому). В залежності від типу капіталізованих активів розрізняють матеріально–речову, нематеріальну, фінансову капіталізацію. Акти–

Класифікація видів капіталізації сучасного інноваційного безпекового бізнесу за ознаками

Суб'єкти капіталізації	Види капіталізації	Ознаки класифікації		
		об'єкти	форми прояву	інструменти
суб'єкти інноваційного бізнесу	реальна			
	зворотня	додаткова вартість або прибуток	збільшення активів за рахунок прибутку	інвестиційна оцінка можливості використання прибутку
	пряма	власні та залучені активи	збільшення прибутку власними і залученими активами	оцінка вартості активів на основі прогнозованих доходів
учасники вторинного ринку цінних паперів	ринкова			
	маркетингова	гудвілл, що формує власні активи	збільшення вартості майна через збільшення власного капіталу	облікова оцінка придбаного гудвілу
	корпоративна	власні активи, які передаються акціонерами до статутного капіталу	нароцзування чистих активів при формуванні статутного капіталу	оцінка справедливої вартості активів до статутного капіталу
	фіктивна	доходи учасників фондового ринку, що спрямовуються на цінні папери	отримання доходу від цінних паперів	оцінка вкладеного капіталу в залежності від котирувань акцій

ви при прямій капіталізації можуть бути власними або формуватися із залучених коштів (кредити для підприємств, депозити для банків). Зворотня капіталізація прибутку й пряма капіталізація активів є видами реальної капіталізації. Реальні капітали суб'єктів інноваційного безпекового бізнесу формуються із різних активів – матеріальних, інтелектуальних, фінансових, безпекових. Тому реальній капіталізації прибутку передують збільшення власного капіталу, реальній капіталізації активів – збільшення власних і залучених активів суб'єкта інноваційного бізнесу. Маркетингова капіталізація (як вид ринкової) доцільна при придбанні цілісного майнового комплексу з визнанням позитивного гудвілу й збільшенні власного капіталу. При таких умовах стандарти обліку і фінансової звітності дозволяють капіталізувати маркетингові активи у вигляді гудвілу.

Беззаперечно необхідною є класифікація видів фінансово–облікової системи капіталізації:

1. Залежно від порядку виникнення:

Об'єктивна – залежить від зовнішніх факторів, що формується за межами підприємства.

Суб'єктивна – виникає всередині суб'єкта інноваційного бізнесу, розмір та масштаби якої залежать від самого суб'єкта та ефективності його діяльності.

2. Залежно від форми реалізації:

Реальна капіталізація – має фізичне здійснення і дозволяє безпосередньо оцінити вартість активів.

Фіктивна – має нетоварний вигляд, не функціонує безпосередньо у процесі відтворення та формується на спеціальному ринку – фондовому.

3. Залежно від форми прояву:

Капіталізація майна – це абсолютне чи відносне збільшення майна капітального характеру.

Капіталізація витрат – переведення поточних витрат у витрати капітального характеру (витрати на рекламу).

4. Залежно від способу модифікації (перетворення) ресурсів у вартість:

Пряма – процес перетворення ресурсів, залучених у оборот, у вартість, здатну приносити додаткову вартість.

Зворотній процес перетворення додаткової вартості в капітал.

5. Залежно від вимірювача:

Абсолютна – вимірюється відповідними обсягами капіталу в абсолютних величинах.

Відносна – це частина капіталу в загальному обсязі ресурсів або, якщо судити за результатами виробництва, це частка ВВП, отриманого на всіх стадіях виробництва.

6. Залежно від виду діяльності:

Виробнича – характерна для підприємств, які ефективно працюють і мають фінансовий ре-

зультат господарської діяльності, який дозволяє реінвестувати частину прибутку та збільшувати власний капітал.

Маркетингова – пов'язані з використанням активної маркетингової політики та «вдалої» рекламної кампанії. Приводить до збільшення ринкової вартості підприємства, яка не відповідає його реальній вартості.

Ринкова.

7. Залежно від сфери діяльності:

Фінансова (банківська, фондового ринку, страхова тощо).

Промислова.

Аграрна.

Капіталізація домогосподарств.

Сфери послуг.

8. Залежно від масштабу:

Глобальна.

Національної економіки – капіталізація економіки держави або зростання національного багатства країни за рахунок регулярного приросту валового внутрішнього продукту.

Регіону – зростання вартості активів, що знаходяться на території області, і всього того, що здатне приносити дохід, або використання ресурсів, створених людьми для виробництва товарів, робіт і послуг, вкладених у справу і функціонуючих як джерело у вигляді засобів виробництва.

Галузі – збільшення вартості активів галузі.

Підприємства.

Домогосподарств.

Правомірно було б використовувати наведену вище класифікацію видів капіталізації, що дозволить уникнути повторень, різночитань.

Наведена вище класифікація має інтерес для академічної науки та втрачає їх у господарській діяльності. Для суб'єктів інноваційного бізнесу велике значення має нарощування ринкової капіталізації, що призведе до зростання ринкової вартості підприємства. Критичний аналіз підхід до категорії капіталізація та виділення її видів дозволить виявити невідповідність деяких термінів.

На нашу думку, необхідно запровадити нову категорію «виробнича капіталізація», яка характеризує процес реінвестування прибутку суб'єкта інноваційного бізнесу у виробництво продукції, виконання робіт, надання послуг, нарощування капіталу у виробництві, що має фізичне втілення та форму прояву реальної капіталізації. З цього випливає, що формалізоване вираження фі-

нансово–облікової системи капіталізації можна подати у такому вигляді:

Ринкова капіталізація = виробнича капіталізація + маркетингова капіталізація

Ця тотожність буде вірною для суб'єктів інноваційного бізнесу, які не мають акціонерної організаційно–правової форми (АТ). Для акціонерних товариств такої рівності мало, оскільки на їхню ринкову вартість впливає не тільки виробнича та маркетингова капіталізація, а й фіктивна капіталізація, яка формується під впливом факторів та елементів фондового ринку. Отже, для них фінансово–облікова система капіталізації матиме такий вигляд:

Ринкова капіталізація АТ = виробнича капіталізація + маркетингова капіталізація + фіктивна капіталізація

Висновки

Встановлено, що існує кілька підходів до визначення економічної категорії «капіталізація». Вважаємо, що на часі необхідність формування універсального трактування капіталізації, що має сприяти розробці й реалізації адекватних управлінських рішень з підвищення ефективності господарської діяльності підприємств. Ураховуючи особливості управлінських механізмів фінансово–облікової системи капіталізації інноваційного бізнесу в умовах сучасних безпекових викликів, пропонуємо прийняти таке трактування капіталізації підприємства: капіталізація підприємства – це закономірний процес збільшення капіталу підприємства, в наслідок чого збільшується ринкова оцінка його вартості. Представлене визначення органічно поєднує в собі актуальні підходи визначення дефініції «капіталізація» як процес, так і як результат.

Список використаних джерел

1. Гнатенко І. А., Бабій Л. І., Чорна О. Ю., Коновалов Р. І. Управління продовольчою безпекою в умовах динамічного бізнес–середовища. Український журнал прикладної економіки. 2020. №4. С. 126–131.
2. Живко З., Лелюк Н., Родченко С. Управління безпекою туристичної галузі в умовах пандемії COVID–19. Економіка та суспільство. 2021. № 31. URL: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/736/708>
3. Hnatenko I., Kuksa I., Prokopenko O., Naholiuk O. Management bases of modeling of business

development state priorities: motivational–cognitive, socio–economic, stereotypical–behavioral factors. Вісник Черкаського університету. Серія «Економічні науки». Випуск 3. 2021. С. 58–64.

4. Kukxa I., Hnatenko I., Kolomoiets Y., Mykhailov S. Modeling of State Priorities of Management in the Conditions of Globalization: Financial, Technical–technological and Resource Aspects. Економічні горизонти. 2021. №1. С. 21–29.

5. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos–Kior M., Hnatenko I. Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID–19. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36. pp. 192–198.

6. Mazur N., Khrystenko L., Pósztorovó J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Puzyrova P., Rubezhanska V. (2021). Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. TEM Journal, 10.4, 1605–1609.

7. Momot T., Rodchenko S. (2019). Assessment of financial security of banks in conditions of macroeconomic instability. Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries, 3 (9), 34–43.

8. Momot T., Rodchenko S., Tumietto D., Lelyuk N. (2019). Value – based security system of the commercial bank. Financial and credit activity: problems of theory and practice, 2.29, 44–54.

9. Prokopenko O., Martyn O., Bilyk O., Vivcharuk O., Zos–Kior M., Hnatenko I. Models of State Clusterisation Management, Marketing and Labour Market Management in Conditions of Globalization, Risk of Bankruptcy and Services Market Development. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security. 2021. Vol. 21. No. 12 pp. 228–234.

10. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design. 2021. Vol. 36, pp. 199–205.

11. Stolyarov V., Pósztorovó J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Petchenko M. Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2022. No. 3(189). pp. 163–167.

References

1. Hnatenko I., Babiy L., Chorna O., Konovalov R. (2020). Food safety management in a dynamic business environment. Ukrayins'kyy zhurnal prykladnoyi

ekonomiky [Ukrainian Journal of Applied Economics], 4, 126–131.

2. Zhyvko Z., Lelyuk N., Rodchenko S. (2021). Tourism industry safety management in conditions of COVID–19 pandemic. Ekonomika ta suspil'stvo [Economy and society], 31. ULR: <https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/736/708>

3. Hnatenko I., Kukxa I., Prokopenko O., Naholiuk O. (2021). Management bases of modeling of business development state priorities: motivational–cognitive, socio–economic, stereotypical–behavioral factors. Visnyk Cherkas'koho universytetu. Seriya «Ekonomiczni nauky» [Bulletin of Cherkasy University. Economic Sciences Series], 3, 58–64.

4. Kukxa I., Hnatenko I., Kolomoiets Y., Mykhailov S. (2021). Modeling of state priorities of management in the conditions of globalization: financial, technical–technological and resource aspects. Ekonomichni horyzonty [Economic horizons], 1, 21–29.

5. Mayovets Y., Vdovenko N., Shevchuk H., Zos–Kior M., Hnatenko I. (2021). Simulation modeling of the financial risk of bankruptcy of agricultural enterprises in the context of COVID–19. Journal of Hygienic Engineering and Design, 36, 192–198.

6. Mazur N., Khrystenko L., Pósztorovó J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Puzyrova P., Rubezhanska V. (2021). Improvement of Controlling in the Financial Management of Enterprises. TEM Journal, 10.4, 1605–1609.

7. Momot T., Rodchenko S. (2019). Assessment of financial security of banks in conditions of macroeconomic instability. Innovative Technologies and Scientific Solutions for Industries, 3 (9), 34–43.

8. Momot T., Rodchenko S., Tumietto D., Lelyuk N. (2019). Value – based security system of the commercial bank. Financial and credit activity: problems of theory and practice, 2.29, 44–54.

9. Prokopenko O., Martyn O., Bilyk O., Vivcharuk O., Zos–Kior M., Hnatenko I. (2021). Models of State Clusterisation Management, Marketing and Labour Market Management in Conditions of Globalization, Risk of Bankruptcy and Services Market Development. IJCSNS International Journal of Computer Science and Network Security, 21.12, 228–234.

10. Rossokha V., Mykhaylov S., Bolshaia O., Diukariev D., Galtsova O., Trokhymets O., Ilin V., Zos–Kior M., Hnatenko I., Rubezhanska V. (2021). Management of simultaneous strategizing of innovative projects of agricultural enterprises responsive to risks, outsourcing and competition. Journal of Hygienic Engineering and Design, 36, 199–205.

11. Stolyarov V., Pbsztorovb J., Zos–Kior M., Hnatenko I., Petchenko M. (2022). Optimization of material and technical supply management of industrial enterprises. *Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu*, 3(189), 163–167.

Дані про авторів

Кукса Ігор Миколайович,

д.е.н., професор, професор кафедри економічної кібернетики і системного аналізу, Харківський національний економічний університет ім. С. Кузнеця, м. Харків, Україна

Родченко Світлана Сергіївна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансово–економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна

Лелюк Наталія Євгеніївна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансово–економічної безпеки, обліку і аудиту, Харківський національний університет міського господарства імені О. М. Бекетова, м. Харків, Україна

Бабій Леся Іванівна,

к.е.н., доцент, доцент кафедри податкового менеджменту та фінансового моніторингу, Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

нальний економічний університет імені Вадима Гетьмана, м. Київ, Україна

Data about the authors

Ihor Kuksa,

Dr. Sc. (Economics), Professor, Professor of the Economic Cybernetics and System Analysis Department, Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Kharkiv, Ukraine

Svitlana Rodchenko,

PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Department of Financial and Economic Security, Accounting and Auditing, O.M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Kharkiv, Ukraine

Natalia Lelyuk,

Ph. D. in Economics, Associate Professor, Associate Professor at the Department of Financial and Economic Security, Accounting and Audit, O. M. Beketov National University of Urban Economy in Kharkiv, Ukraine

Lesya Babiy,

Ph.D in Economics, Associate Professor, Associate Professor of Tax Management and Financial Monitoring, Kyiv National Economic University named after Vadym Hetman, Kyiv, Ukraine